

Kestirmesi olmayan bir yol

Biliriz ama sadece başkalarına olur zannederiz hep; kendi başımıza gelebileceğini asla düşünmeyiz. Ben de her zaman böyle hissederdim. Bu nedenle doktoru duyduğumda herkes gibi ben de çok hazırlıksız yakalandım ve ilk anda sanki bir başkasından söz ediliyormuş gibi geldi. Doktor, “Bay Terzani, kansersiniz,” dediğinde, onu benimle değil de başkasıyla konuşuyormuş gibi dinledim; öyle ki -şaşkınlıkla hemen bunun farkına vardım- ne umutsuzluğa kapıldım, ne de heyecanlandım; sanki bu konu hiç de benimle ilgili değilmiş gibiydi.

O ilk kayıtsızlığım belki de sezgisel bir savunma biçimiydi; ciddi tavrımı takınma, aradaki mesafeyi koruma da olabilirdi ama işe yaradı. İnsanın kendine, kendi dışında bir özün gözle-riyle bakabilmesi her zaman işe yarar. Bu bir alıştırmadır ve öğrenilebilir.

Bir gecemi daha hastanede geçirdim; tek başımaydım ve sakince düşünme fırsatı buldum. Bu odalarda, benden önce kimbilir kaç kişinin daha aynı haberi aldıklarını düşündüm; onların bu sessiz yol arkadaşlıkları beni bir biçimde cesaretlendirdi. Bologna’daydım. Hayattaki pek çok şey gibi, her biri kendi başına anlamsız olan ama bir araya geldiğinde belirleyici bir nitelik kazanan bir dizi olay sonucu kendimi bu noktada bulmuştum: Kalküta’da başlayan inatçı bir ishal, Paris Tropikal Hastalıklar Enstitüsü’nde yapılan bir dizi inceleme; açıklanamayan kansızlığımın nedenini bulmak için yapılan başka incelemeler, beni bu-

raya getirmişti. Sonunda uyanık bir İtalyan doktor o ana kadarki açıklamalarla yetinmeyerek, o tuhaf aygıtıyla -ışıklı gözü olan ve insanın bedenine giren lastik bir yılanlık- bedenimin en gizli bölgelerine bakmış ve sahip olduğu deneyim sayesinde çok iyi bildiği o şeyi hemen tanımişti.

Dikkati ve açıksözlülüğünden dolayı kendisine minnettardım. Artık hiç olmazsa sakın kafayla, belirsizlikten kurtulmuş olarak plan yapabilir, önceliklerimi belirler, gerekli kararları alabilirdim. Elli dokuz yaşımı bitirmek üzereydim ve içimden şöyle bir arkama dönmek, vardığım dağın tepesinden tırmanmış olduğum yola bakıp keyiflenmek istemiştim. O zamana kadar geçen hayatım mı? Olağanüstüydü! Birbiri ardına serüvenler ve büyük bir aşk yaşamıştım, hiçbir pişmanlık duymamıştım ve beni bekleyen önemli bir görevim yoktu. Eğer çocukken, bu yolculuğun henüz başındayken, hayat için kendime "bir ağaç dikmek, dünyaya bir evlat getirmek ve bir satır yazı yazmak" gibi bir hedef koymuş olsaydım; şimdi bunların tümünün gerçekleştiğini söyleyebilirim. Üstelik, neredeyse farkına varmadan, yorulmadan ve geçtiğim yollarda eğlenerek yapmıştım bütün bunları.

Hastanede geçirdiğim o gece, sadece yolun ıslak asfaltından geçen otomobillerin hışırtısıyla ve koridorda yürüyen hemşirelerin marley zeminde yankılanan adım sesleriyle bölünen sessizlikte, aklıma -o andan beri beni terk etmeyen- bir görüntü takıldı. Bana öyle geldi ki, sanki bütün hayatımı bir atlıkarınca üzerinde geçirmiştim: İlk başlangıç anından beri beyaz at bana düşmüştü ve onun üzerinde keyfimce alçala yüksele dönerken -bunu ilk kez o anda fark etmiştim- kimse bana biletim olup olmadığını sormamıştı. Hayır. Gerçekten de biletim yoktu. Tamam; şimdi kontrolör gelmişti ve bedelini ödüyordum; eğer işler yolunda giderse, belki ... atlıkarıncada bir tur daha atabilirdim.

Ertesi gün, herhangi bir gün gibi başladı. Çevremde her şey aynıydı ve dışarıdan bakan biri için, kafamın içinde fırl fırl dö-

nen düşüncelerin yarattığı büyük fırtınayı yansıtan hiçbir şey yoktu. Pracchia'ya, oradan da Orsigna'ya varmak için tren değiştirdiğim Porretta Terme'deyken yıkanması için çamaşırhaneye bıraktığım çamaşırlarımı almam gerektiğini bile düşünemedim. Eve vardığımda, beni bekleyen Angela'ya ormanda bir gezinti yapmayı önerdim. Birlikte geçirdiğimiz neredeyse kırk yıldan sonra konuşmak ve susmak artık çok kolaylaşmıştı. Ona bu hastalığın üzerine gideceğimi ve başaracağımı söylediğim an, duygulandığım tek an oldu.

Ne yapacağıma bir an önce karar vermeliydim. İlk tepkim tıpkı yaralı bir hayvanınki gibi oldu: Bir mağaraya çekilmek... Ansızın pek az gücüm kaldığını, bunu olabildiğince yoğunlaştırmam gerektiğini hissettim. Çocuklarım ve dünyadan el etek çekişimi anlaşılabilir bulacak arkadaşlarım dışında hiç kimseye hiçbir şey söylememeye karar verdim. Zihnimi bir noktaya odaklamak ve hiç kimsenin, hiçbir olayın dikkatimi dağıtmamasını istiyordum.

Her şeyden önce nerede ve özellikle nasıl tedavi olacağımı seçmeliydim. Kemoterapi, radyoterapi, ameliyat ve bunların -söylenenlere göre- yıpratıcı sonuçları artık tek seçenek değildi. Hattâ artık her şeyin tartışma masasına yatırıldığı günümüzde resmî ağızlardan açıklanan her şeye kuşkuyla bakılıyordu; bütün otoriteler ayrıcalıklarını yitirmişlerdi ve herkes hiçbir dayanağı olmadan kendinde herkesi ve her şeyi yargılama hakkını buluyordu. Klasik tıp hakkında kötü konuşmak moda olmuştu; "alternatif tıp" büyük bir nimet sayılıyordu.

En azından adları kulağa daha çekici geliyordu: Ayurveda, pranoterapi, akupunktur, yoga, homeopati, Çin şifalı bitkileri, reiki ve -neden olmasın?- Filipinli -ya da değil- şifa ameliyatçıları... Her zaman kulağa çalınan, birilerinin anlattığı, tam da inanılmak ve umut vermek üzere oluşturulmuş benzeyen bir öykü vardı ve benzeri "şifa" türlerinin sayısı giderek artıyordu. Bir an için bile bunların hiçbirini dikkate almadım.

Yine de bu işlemlerin pek çoğu, benim otuz yıl boyunca yaşamış olduğum Asya kökenliydi; kiminin kökeni de şu anda evimin bulunduğu Hindistan'daydı! Geçmişte ben de bunlara başvurmamış değildim: Çin'deyken o zamanlar on bir yaşında olan oğlum Folco'yu ellerine teslim ettiğim akupunkturcu, onun astımını iyileştirmişti. Daha bir yıl önce, henüz ne yapılacağına karar vermemişken, Fransız arkadaşım Leopold'u Dalai Lama'nın Dharamsala'da bulunan ve Astrolojik Tıp Enstitüsü'nde -evet aynen bu bileşim- çalışan özel doktoruna götürmüştüm. Doktor onun on yedi ayrı nabzını dinlemiş, koyun pisliğine benzeyen -ama çok şifalı olduğu anlaşılan- kara haplar vermiş ve sarılığını iyileştirmişti. Dahası; Batılı insanın bilim otoyoluna girerek, kadim bilgeliğini pek kolay unuttuğunu, şimdi modernlik modeliyle Asya'yı fethederek orada bulunan yerel ve geleneksel bilgileri de silme tehdidinde bulunduğunu yazan ve söyleyen de bizzat bendim.

Düşüncemi değiştirmiş değildim ama kendi canımı kurtarmam söz konusu olduğunda bir an bile tereddüt etmedim: Kendimi bana en tanıdık gelene yani bilime, Batı düşüncesine emanet etmeliydim. Bu gibi durumlarda insanın boşa harcayacak fazla zamanı yoktur; alternatif diye bilinen ilaçlar ise çok uzun bir süreç içinde işe yarıyorlardı. Bu yalnızca bir zaman sorunu da değildi; işin doğrusu, onlara güvenmiyordum. Şifa bulma sürecinde tedaviye ve bunu uygulayana güven duymak son derece önemli hattâ bence temel bir etkeni.

Hayatta şanslı olmak çok işe yarar ve ben genellikle normalin üstünde şanslı biri olmuşumdur. Bu kez de şans benden yanaydı ya da ben öyle sanmıştım; zaten eninde sonunda bu ikisi aynı kapıya çıkar. Asya'da çalıştığım dönemde *New York Times*'ın muhabirlerinden olan ve iki kez Pulitzer Ödülü kazanmış eski bir meslektaşımın ortak bazı deneyimlerimiz yüzünden yakın bir dostluk kurmuştuk; her ikimiz de tutuklanarak Çin'den ko-

vulmuştuk, her ikimiz de her türlü meslekî mantığa aykırı düşse de çok “önemli” merkezlerden sonra ilgileneneğimiz ülke olarak Hindistan’ı seçmiştik. Şimdi bizi birbirimize bağlayan başka bir ortak noktamız daha vardı; birkaç yıl önce arkadaşım da aynı hastalığa yakalanmıştı ve hastalığı yenmişti. Onu görmek için Delhi’ye gittim ve bana tavsiyede bulunmasını istedim.

Onu “onaran” kişiler -kendi verdiği adla *fixers** - görüşüne göre piyasanın en iyileriydiler. Arkadaşıma inandım. Birkaç telefon görüşmesi, bir faks sonrasında kendimi New York’ta buldum; yeni ve deneysel bir tedavide on sekizinci sırada olan hastanenin adı *Memorial Sloan-Kettering Cancer Center* ya da kısaca MSKCC idi; çeklerin üstüne bu kısa adın yazılmasını istiyorlardı; böylelikle kendi bankalarıyla bile belli bir gizliliği koruyorlardı.

Un Indovino mi Disse (Bir Kâhin Bana Dedi ki)** adlı kitabımın çıkmasından sonra bana şimdi ne yazmak istediğimi soranlara, kitapların evlatlar gibi olduklarını; onları yaratmak için önce gebe kalmak ve buna da gönüllü olmak gerektiğini söylüyordum. Uzun yıllar Uzakdoğu’da yaşamış biri olarak, fırsatım olursa daha da uzak doğuda yani Amerika Birleşik Devletleri’nde bir keşif gezisine çıkmak istiyordum. Amerika’ya “gebe kalmak” bahanesiyle gitmiş gibi yaparak kendimi unutturmayı başardım.

New York Times Gazetesi’nin küçük ilanlarından Central Park yakınında kiralık tek odalı bir daire buldum ve görmeye gittiğim an evi tuttum. Gri renkli bir halıyla kaplanmış birkaç metrekarelik evi, iki parça Endonezya dokuması ile renklendirdim; büyük ve alçak pencerenin önüne tunç Çin Buda heykelini yerleştirdim ve birkaç ay boyunca mağaram olacak evimi hazır ettim.

* Fixers: Tamirciler - ç.n.

** Evet, Singapur’lu Rajamanickam adlı bir kâhin bana elli dokuz ve altmış iki yaşlarım arasında hayatımda bir darboğaz olacağını, belki bir ameliyat geçireceğimi söylemişti; ama hepsi buydu. Ötekiler genellikle hayatımda benzeri bir şey görmemişler ve hepsi bana uzun ömürler vaat etmişlerdi.

Angela ve MSKCC'dekiler dışında hiç kimse nerede olduğumu bilmiyordu. Telefon ve kapı hiç çalmıyordu; dünyaya açık bıraktığım tek kapım elektronik postamdı; şişeyle denize atılmış mesajlar arada sırada herhangi bir yerde bulunabilecek bilgisayarımın siberetik kumsalına vuruyordu. Bence, söyleyecek sözü olanlara karşı en ılımlı ve en az istilacı iletişim yolu buydu; hızıyla koşut savsak diline kendini kaptırmamalıydın ve gelen iyi mesajları yeniden okumak için bir çıktı almalıydın; o kadar.

Durumum mükemmeldi. Uzun süredir hayalini kurduğum buydu işte. Bütün bir gün özgürdüm; yapacak hiçbir işim, görevim yoktu, zihnimi istediğim gibi serbest bırakabilirdim; hiçbir şey araya girmiyordu; -bir zamanlar takıntı halini almış olan- yerine getirmem gereken ödevlerim olduğu düşüncesinden sıyrılmıştım. Onca şamataktan sonra nihayet böylesine derin bir sessizliğe kavuşmuştum işte. Savaşlar, devrimler, seller, depremler, Asya'daki büyük değişimlerle geçen yıllardan sonra tehlikede olan, yıkılmış -ya da daha sık olarak- boşa harcanmış hayatları izlemenin tutkunu olmuştum. Başkalarına ait o kadar çok yaşantı görmüştüm ki. Şimdi yalnızca beni en çok ilgilendiren hayatı seyrediyordum: Kendi hayatımı.

Ve üstelik inceleyeceğim çok şey vardı. Yepyeni incelemelerden ve "Pek emin olamadığımız bir gölge var", "Bir tahlil daha gerekiyor", "Haftaya tekrar gelin", "Üzgünüm ama size kötü bir haber vermek zorundayım..." şeklinde yansıtılan aynı sonuçtan sonra anlaşıldı ki; içimdeki kötü huylu şeyden sadece bir değil tam üç tane vardı ve her biri ayrı özellikleri olan, her biri başka türlü bir tedaviye yanıt veren türdendi. Bunun üzerine, geçerliliklerinden tek bir an bile kuşku duymadan, hattâ her şeyin doğru ve denenebilecek en iyi yol olduğu konusunda içim son derece rahat biçimde, üzerimde kemoterapi, operasyon ve radyoterapi uygulanmasını izledim.

O zamana dek kendimi bu kadar maddeden yapılmış hisset-

memiştim hiç; bedenime hiç bu kadar yakından bakmamıştım ve şimdi onun denetimini elden kaçırmamayı, efendisi olmayı, arzularına, ağrılarına, çarpıntılarına ve kusma krizlerine yenik düşmemeyi öğreniyordum.

Farkına vardım ki, o zamana dek bir haftalık dergi için çalıştığımдан biyolojik ritmim ve ruh hallerim haberin yazılması gereken güne ve o günün getirdiği sıkıntıya göre belirlenmişti; cumartesi ve pazar günleri benim için büyük bir mutluluk kaynağıydı; o günlerde dünya isterse yerle bir olabilirdi çünkü dergi çoktan basıldığı için ben hiçbir şey yapmak, yazmak, eklemek durumunda değildim. Kayıtsızlığım bir sonraki sayının planlandığı pazartesi günü de sürüyordu, yazacağım yeni konuyu bulmam ve notlar almaya başlamam gereken salı ve çarşamba günleri ise gerginliğim artmaya başlıyordu. Perşembe günü yemeden içmeden kesilip konuya yoğunlaşıyordum çünkü o gün yazımı teslim etmem gereken gündü; olası bir güncelleme nedeniyle cuma günlerimi şöyle böyle rahatlamış olarak geçiriyor ve sonra her şeye yeni baştan başlıyordum. Ertesi hafta bir savaş cephesinde, devlet darbesi olmuş bir başkentte, ruhunu anlamam gereken bir ülkeyi baştan başa kat ettiğim bir yolculukta ya da baştan sona kurgulamam gereken bir öykünün peşinde koşmaya başlıyordum. Şimdi ise haftanın bütün günleri aynıydı. Alçalmalar ve yükselmeler yoktu; bütün yalınlıkları, bütün olağanüstülükleriyle dümdüzdüler. Kimse benden bir şey beklemiyordu.

Her mevsimin kendine özgü meyveleri vardır ve benim gazetecilik mevsimim de meyvelerini vermişti. Son zamanlarda giderek daha sık bir biçimde içinde bulunmuş olduğum durumların benzerleriyle karşılaşır, zaten tanıdığım sorunlarla yüz yüze gelir olmuştum. Daha da kötüsü; yazarken, yirmi yıl önce yazmış olduğum sözlerin ve öykülerin yankılarını duyar gibi oluyordum. Sonra bir de şu vardı; bir zamanlar tutkuyla peşinden koştuğum olaylar beni artık aynı derecede heyecandırmıyordu. Yılların

geçmesiyle birlikte, olayların asla gerçeği yansıtmadıklarını ve hepsinin ardında -bir başka gerçeklik düzeyi gibi- bambaşka bir şeyin, durumun var olduğunu; bunu yakalayamayacağımı ve zaten gazeteciliğin, hele bugünlerde uygulandığı haliyle, bu gerçekle ilgilenmediğini öğrenmiştim. Bu mesleği sürdüreceğim olmak, en fazla daha önce yaptığımı yapmayı sürdürmektir. Kanser karşıma iyi bir fırsat çıkarmıştı: Kendimi tekrar etmeyecektim.

Tek fırsat bu değildi. Yavaş yavaş kanserin, arkasına gizlendiğim bir tür kalkan olduğunu fark ettim; daha önceleri bana saldıran her şeye karşı kendimi bu kalkanla savunabiliyordum; gündelik hayatın sıradanlığına, sosyal görevlere, boş sohbetlere karşı bir duvar oluşturmuştum. Kanserle birlikte, artık kendimi hiçbir konuda görevli hissetmeme ve suçluluk duymama hakkını elde etmiştim. Mutlak olarak özgürleşmiştim. Tuhaf görünebilir ve kimi zaman bana da çok tuhaf görünüyordu ama, mutluydum.

Eski bir İngiliz dostum “İnsanın hayatın tadını çıkartabilmek için mutlaka kanser olması mı gerekir?” diye yazmıştı. Ortadan kaybolduğumu duymuş ve e-postayla benden haber almak istemişti. Ona bunun benim için “atlatma” bir haber tadı taşıdığını yazmıştım ve evet benim bakış açımdan en güzeli değilse de varoluşumun en karışık dönemiydi. Yolculuk benim için her zaman bir yaşam tarzı olagelmmişti ve şimdi hastalığımı bir başka yolculuk olarak ele alıyordum. Benim dışımda planlanmış, öngörülmemiş olduğu için bu yola ilişkin haritalarım yoktu, kendimi hazırlamamıştım ama şimdiye dek yapmış olduklarım içinde en yoğun ve yorucu olanıydı. Olup biten her şey beni doğrudan etkiliyordu. Ona kanser olmamanın tadını çıkarmasını ama eğer ilginç bir alıştırma yapmak istiyorsa tek bir gün için bu hastalığa sahip olduğunu hayal etmesini ve böylece sadece hayatın değil, çevremizdeki insan ve nesnelere nasıl ansızın çok değişik bir ışık altında görünmeye başladıklarını düşünmesini, fark etmesini söyledim. Belki de bu, daha doğru bir ışıktı.

Eski dönemlerde Çin’de pek çok kişi ölümlülüğünü unutmak için evinde bir tabut bulundururdu; bazıları da önemli kararlar almaları gerektiğinde bu tabutun içine yatarlar, böylece her şeyin nasıl da geçici olduğunu çok daha iyi bir bakış açısından görebilmeyi başarırlardı. İnsan, günlerinin ne kadar değerli olduğunu anlamak için neden bir an için hastalandığını, günlerinin sayılı olduğunu -ki zaten öyledir- düşünmek istemez?

Hintliler bunu şöyle bir öyküyle anlatırlar; peşine kaplan takılmış bir adam kaçarken bir yardan aşağı düşer. Zavalıcık, boşlukta yuvarlanırken bir dala tutunmayı başarır ama o da kırılmaya başlar. Artık kurtuluşu olanaksızdır; tepesinde kaplanın pençeleri, aşağıda uçurum vardır. Ne var ki tam o anda, hemen elinin altında, kayalığın taşları arasında güzel ve taze bir çilek görür. Onu koparır ve... hayatında hiçbir çilek ona bu sonuncusu kadar leziz gelmemiştir.

Ben de bu zavallı adamcağızın rolünü oynamaktaysam; New York’taki huzurlu yalnızlığım içersinde tattığım o günlerin, haftaların ve ayların çileği tatlı mı tatlıydı. Ama düşmeye razı olmamın nedeni bu değildi. Tam tersine, kendime yardımcı olabilmek için her çareye başvuruyordum. Ama bu nasıl olacaktı? Ben, zihinle ya da başka bir şeyle tutunmuş olduğum dalın kırılmaması için bir şeyler yapabilir miydim? Ve eğer bedenimi bu rahatsız pozisyona kendim soktuysam, onu bu durumdan kurtarmak için yine kendim ne yapabilirdim? İki tetkik arasında bu soruyu yönelttiğim doktorların bir yanıtı yoktu. Bazıları bu yanıtı aramanın önemli olabileceğini biliyorlardı ama hiçbiri bunu yapmıyordu.

Aynen gazeteciler gibi benim doktorlarım da olayları onlara gördükleri biçimiyle ele alıyorlar ve olayların arkasına saklanabilecek ve ele geçmesi kolay olmayan “öteki”nin peşine düşüyorlardı. Onların gözünde ben sadece bir bedendim: İyileştirilmesi gereken bir beden. Bu yaklaşıma söyleyecek iyi bir sözüm vardı. Ben aynı zamanda bir zihinim, belki aynı zamanda

bir ruhum ve kesinlikle bir öyküler, deneyimler, duygular, düşünceler ve heyecanlar birikimiyim; bütün bunların hastalığımla çok yakından ilişkileri olmalı. Hiç kimse bunu göz önünde bulundurmak istemiyor ya da beceremiyordu. Hattâ tedavi sürecinde bile böyle bir yaklaşım söz konusu değildi. Saldırılması gereken *kanserdi*; el kitaplarında ayrıntılarıyla tanımlanmış, olumlu ve olumsuz sonuç istatistikleri tutulmuş, herkese ait olabilecek bir kanser. Ama o, *benimki* değildi!

Seçmiş olduğum bilimsel ve mantıksal yaklaşıma göre, benim sağlık sorunum aşağı yukarı bozulmuş bir otomobilinkiyle aynıydı; onarılması ve düzeltilmesi için bir tamirciye teslim edilmeliydi; oysa burada söz konusu olan bir insanın sorunuymdu ve o insan bilinçli olarak, bütün arzusuyla onarılmak ve yeniden harekete geçirilmek için niyetini ortaya koyuyordu.

Benim başarılı doktor-tamircilerim insan olarak bana hiçbir şey sormuyorlar ya da pek az soruyorlardı. Önemli olan, çeşitli “uygulamaları” için onların belirledikleri randevu saatinde bedenimin orada bulunmasıydı.

En azından bedendeki bir hücreyi neyin delirttiği öğrenilmiş miydi? O hücreyi yaşamsal işlevini terk etmeye ve yaşamı tehdit eden bir unsura dönüşmeye yönlendiren neydi?

Bunu gidip MSKCC'nin araştırma biriminin genç başhekimi-ne sormaya karar verdim çünkü okuduklarıma göre o, yalnızca bu sorunun yanıtını bilmekle kalmıyordu; çok önemli bir başka keşfin eşiğindedi. Bir elektrik düğmesi gibi sağlıklı bir hücreyi ansızın hasta hücreye -ya da tam tersi- dönüştürebilen şifrenin ne olduğunu araştırıyordu.

Bana, “Doğru yoldayız ama sonuca varmamız, aya insan yollamaktan daha karmaşık bir işlem gerektiriyor,” dedi.

Anlamayı becerebildiğim, büyüleyici bir şeydi. Tamamen rastlantısal bir nedenle bu genç adam tam da benim hastalığım konusunda uzmanlaşmıştı ama onu dinledikçe farkına varıyordum

ki, hayatın gizemli dünyasındaki keşfi onu “ben-bütün olarak insan olan” yönden çok daha uzak bir yöne sürüklüyordu ama aynı zamanda “ben-beden olan”dan da uzaklara savrulmuştu.

O ince ince işleyerek, hiçbir ayrıntıyı gözden kaçırmayarak, küçükten daha küçük olanın peşine giderek bedendeki milyarlarca hücrelerden birinin DNA’sında bulunan milyonlarca koddan birinin içine varmıştı. İyi ama *ben* neredeydim? O elektrik düşmesine yanlış biçimde basacak bir şey yapmış olmalıydım.

“Hayır. Sizin kesinlikle bir rolünüz yok,” diyordu. “Her şey onun kodunda zaten kayıtlıydı ve pek yakında sizin içinizde bir yanılma yaşayan bu minik parçacığı yeniden programlama düzeyine varmış olacağız.”

Sonuç avutucu sayılırdı ama ben yine de onun ve meslektaşlarının yanıldıklarını düşünüyordum. O kapının anahtarını bulabildiklerinde onun arkasında bir başka kapı, sonra bir kapı daha ve bir tane daha ile karşılaşacaklarını düşünüyordum ve her birinin bir başka anahtarı olacaktı çünkü eninde sonunda benim sevgili bilim adamlarımın aramakta oldukları bütün anahtarlara ulaşan anahtar; bütün şifrelerin şifresiydi: Bu “*Tanrı’nın şifresiydi.*” Nasıl oluyor da onu ele geçirmeyi hayal ediyorlardı?

Kendimi emanet ettiğim doktorlarıma olan güvenim asla sarsılmadı, hattâ arttı. Ama onları daha yakından tanıdıkça, bir teli eksik keman gibi ses verdiklerini ve sorunu -elbette çözümünü de- son derece mekanik bir bakış açısıyla ele alma tuzağına düşüklerini görüyordum. Bazıları benim bu kuşkumu fark ediyorlar ve benim kimi saptamalarımla pek eğleniyorlardı. Örneğin; konuya ilişkin sözcükler ve terimler gözden geçirilemez miydi? “Bana kalırsa işe yarar,” diyordum. Bu hastalığın çevresini sarıp sarmalayan özel dil, bütünüyle savaşa dayalı bir dildi ve başlangıçta ben de onu kullanıyordum. Kanseri, “savaşılması” gereken bir “düşman”dı. Tedavi, bir “silah”tı. Tedavinin her bir aşaması bir “muharebe”ydi. “Hastalık” dışarıdan içimize sızan ve ortalığı

karıştıran dışsal bir şey olarak görülüyordu ve bu nedenle; yok edilmeli, silinip atılmalı, kovulmalıydı. Kanserle birkaç hafta birlikte yaşadktan sonra bu bakış açısı beni artık rahatlatmıyordu.

Birlikte yaşamamız zorunlu olduğu için, içimdeki bu ziyaretçiyi artık ellerim, ayaklarım, kemoterapi yüzünden tepesinde tek bir tel bile saçı kalmamış olan başım gibi bir parçam olarak görmeye başlamıştım. Bu kanserin üzerine gitmektense, değişik yenden bedenlenişlerinde onunla sohbet etmek, benimle arkadaş olmasını sağlamak istiyordum; çünkü şu ya da bu biçimde onun belki uyuklar durumunda bile olsa içimde kalacağını ve yürüyüşümün geri kalan kısmında bana yoldaşlık edeceğini anlamıştım.

“Sabahları uyandıgınızda yüreğinize, midenize, akciğerlerinizi, karaciğerinize gülümseyin. Unutmayın ki onlara pek çok şey borçluyuz.” Bu sözleri meditasyondan söz etmek için Delhi’ye gelen ünlü Vietnamlı Budist keşiş Thich Nhat Hanh’dan duymuştum. O zamanlar bu öğüdün işime yarayacağını bilmiyordum. Şimdi her gün, içimdeki konuğa gülümsüyordum...

Bilimden ve mantıktan yana durdukça, başlangıçta görmezden geldiğim “alternatif” çılgınlığına ve büyüüne karşı merakım daha çok artıyordu. Asla yanlış bir yola saptığımı düşündüğüm için değildi bu (Herkesi önereceğim ilk yol daima bu olur.) ama olasılıkla en doğru olan bilim yolunun da sınırları olduğunu ve başka yerlerde, başka yollar yürüyerek bambaşka şeyler bulabileceğimi hissetmem yüzündendi. Bu kesinlikle “alternatif” değil; olsa olsa “tamamlayıcı” bir yol olacaktı.

Böylece New Yorklu tamircilerim onarımlarını bitirdiklerini ve beni üç ay boyunca görmek istemediklerini söyledikleri zaman -üç ay bana bir sonsuzluk gibi gelmişti!- hemen o yöne doğru koşmaya başladım.

Kendisine attığım bütün o yumruklardan sonra organizmamı biraz huzura kavuşturmalıydım; onu, şifa niyetine bedenime yükledikleri zehirlerden arındırmalı, artık yalnızlığa alışmış

olan zihnimi yeniden dünyaya uyumlamalıydım. Böylece benim durumuma uyacak bütün öteki tıp, şifa ve mucize türlerini görebilmek için yeniden yürüyüşe geçtim.

İlk işim Hindistan'a; hayatın her daim doğal, insanlığın hâlâ en renkli, zamanın en uzun olduğu, eskiyle yeninin yan yana yaşadığı, yaşamının ve ölmenin dünyanın her yerine oranla çok daha kadim bir deneyim olduğu bilinen o topraklara dönmek oldu.

Delhi'den ayrılalı bir yıl kadar oluyordu ve dükkânına girdiğimde Krişna heykelinin boynuna asacağı yasemin çiçeklerinden mis kokulu kolyeyi dizmekle meşgul olan yaşlı kuyumcu Sundar Nagar, bana neler olduğunu sordu.

Başka kimseye açılmayacağım biçimde ona, "Hastane hastane dolaştım. Kanserim," deyiverdim.

O mutlak doğallığıyla bana, "Hayatının en ilahî dönemi olmuş olmalı," dedi.

Evet, öyleydi. Ama o bunu nasıl bilebiliyordu?

"Camiden kovulunca merdivenlerden yuvarlanan Müslüman'ın öyküsünü bilmiyor musun?" dedi.

"Hayır, bilmiyorum."

"Sırtını vurduğu her basamak canını acıtıyormuş, acı çekiyor ve Tanrı'yı düşünüyormuş. Ama en aşağıya vardığında başka basamak olmadığına üzülmüş. Eminim senin için de aynı şey olmuştur."

New York'ta yitirdiğim sıradan kâğıt para tutacağıının yenisini satın almak için buraya girmiş olmam büyük şanstı. Kendimin bile ne olabileceğini bilmediğim, ama yine de girişmiş olduğum şu arayış yolculuğum için bu öyküden daha güzel bir yolluk bulunabilir miydi?

Üç ayda bir yapılan New York'taki kontrollerimi aksatmadan, her seferinde bir başka izin peşinden gittim; ya bir merakımı gidermek ya da işittiğim bir öykünün doğru olup olmadığını göz-

lerimle görmek için dolaştım durdum.

Böylece bir haftamı Hindistan'ın en uç noktasında, genç bir doktorun yönettiği eski ve döküntü bir ayurveda merkezinde geçirdim. Genç doktor, dedesinin babasından öğrendiği, onun da atalarından devraldığı, geleneksel tıbbı ilişkin bütün kutsal yazıları ezbere biliyordu. Pirinç tarlalarının ortasındaki yer çok güzeldi; efsanelere göre, kaçırılan karısını maymunların yardımıyla kurtarmak için Lanka'ya giderken yolu buralardan geçen Tanrı Rama tarafından kurulmuş olan kadim ama şimdi virane bir tapınağa çok yakındı.

Yine Hindistan'da bir reiki kursuna devam ettim ve diploma aldım. Tayland'da ise, şu anda pek gözde olan bir tedavi uyarınca yedi gün boyunca aç kaldım ve böylece kolon temizliği sağlandı.

Filipinler'in kuzeyindeki Asya Piramidi'ni açılış arifesinde ilk ziyaret eden kişi oldum; burası, bir önceki akşam beni "ameliyat etmiş" olan en ünlü şifacının Dünya Sağlık Merkezi olacaktı.

Günler boyunca Orta Hindistan'da benim için çok özel olarak ot ve saz demetlerinden, yeşil ve pis kokulu haplar yapacak olan bir "büyücü-doktor'un yanında yaşadım. Yine günler boyunca, Kerala'nın en ünlü geleneksel yöntemlerle tedavi uygulayan merkezinde kaldım ve bütün öteki hastalar gibi geceleri gözümü bile kırpamadım çünkü bahçede bağlı olan bir fil hiç durmadan bağıyor, ayurvedanın koruyucu tanrıçası onuruna yapılan şenlik için gelmiş olan orkestra günbatımından şafağa dek borazanlar çalışıyordu.

Homeopatlığı seçerek cerrahlığı bırakmış bir İtalyan doktorla buluşabilmek için Boston'a kadar giderek "deniz tıbbı" konusunda bir kurs aldım. Eski cerrah, Emilia bölgesinin gözden ırak bir ovasında yaşadığı eski çiftlik evinde bilgisine bilimsellik kazandırmaya uğraşıyordu. Kendisi bile yaptıklarının büyüyü andırdığını kabul ediyordu. Ben de bu büyüyü bizzat üzerimde denedim! Olumlu sonuçlar aldım.

Hong Kong'a gittim, çünkü insansever ve milyarder bir yaşlı Çinlinin ölmeden önce insanlığa bir armağan olarak kansere deva bulmak için bütün servetini bu konuda yapılan bir araştırmaya yatırdığını ve Çin geleneğinde her zaman "mucizevi" olarak görülmüş bir mantarın özünden ilaç yaptırdığını duymuştum.

Tayland'ın kuzeyinde bulunan Chiang Mai bölgesinde eski dostum Dan Reid ile buluştum; Taoculuk ve *çi gong* konusunda uzman olan dostumun öğretmenliği ile her sabah kadim Çin egzersizlerini yaptım ve Dan'ın aynı zamanda hakkında bir kitap da yazmış olduğu "kozmetik enerjiyi toplamak" konusunda ustalaştım.

Kaliforniya'nın yüksek kıyılarının birinde, terk edilmiş ıssız yapılarla kaldım; okyanus manzarasının insanın ruhunu sonsuzluk duygusu ile doldurduğu bu yerde, kanser hastaları için düzenlenen bir destek seminerine katıldım. Dokuz kişiydik ve her birine ilişkin hüzünlü ve neşeli anıları hâlâ saklıyorum. Hemen ardından, her ikisi de Hintli olan, büyük bir yoga öğretmenin ve bir müzisyenin peşine düştüm. Onların inancına göre; belirli yoga pozisyonlarını alan insan "kanallarını açtığı için" müzik dokularına ve hücrelerine sızıyor, onların canlılığını uyarıyordu. Bu elbette iyi geldi bana. Hücrelerime inebildi mi bilmiyorum ama müzik gerçekten de insanın doğrudan yüreğine hitap eden türdendi.

Yine Hindistan'da pek çok mucize yarattığına inanılan ve günümüzün en büyük ermişlerinden biri olarak kabul edilen Sai Baba'yı görmek istedim. Ama onun *aşramına* vardığım gün o başka bir yerdeydi ve bunu, kendisi ile karşılaşmamın gereksiz olduğu şeklinde yorumladım.

Yine aştığım yollar boyunca Budizm'in kutsal yerlerini ziyaret ettim. Hintlilerin yeniden doğmamayı garanti edebilmek için ölmeye gittikleri kent olan Benares'te günlerce kaldım.

Her zamanki gibi bir şey ararken başka şeyler bulunduğunu

bilen ben, zaten pek geniş olan doktor, uzman ve şifacı koleksiyonuma; dilenci ermişler, yaşlı bir Cizvit psikolog, çocukluğundan beri bir heykele âşık olan bir keşiş ve benzeri pek çok acayip tip ve karakter ekledim.

Her gittiğim yerde, kimi zaman bana sunulan “ilaç”ları da deneyerek “mucizevi” biçimde iyileşmiş hastalar, tuhaf bir pozisyon ya da acayip bir tedavi sonucunda şifa bulanlarla ilgili pek çok öykü biriktirdim ama bir o kadar da Batı’nın bilimsel tıbbını reddedip alternatif bir tedaviye başvurarak hayatını kaybedenlere de tanık oldum.

Geçmişte yaşadığım hayat tarzı yüzünden yakalanmış olduğumu düşündüğüm bu hastalığın tedavi edilmesine yardımcı olmak istiyorsam, geçmişle bağlarımı keserek yepyeni bir hayata başlamam gerektiğine inanıyordum. Demek ki doğru bir yola sapmışım. Artık bambaşka insanlarla görüşüyor, bambaşka sorunlarla yüz yüze geliyor, bambaşka düşüncelere dalıyordum. Ben bile -üstelik sadece fiziksel olarak değil- bambaşka biri olmuştum. Bu noktada bir tek adım atmaktan, eşiği aşmaktan başka çarem yoktu; bu eşik de artık yalnızca Hint tarzı yaşamaktı.

Böylece, üç ayımı bir *aşram*da geçirmeye, biraz Sanskrit dili öğrenmeye ve de insanoğlunun her zaman sormuş olduğu o tek ve en büyük soru üzerine kafa yormaya karar verdim; Hindistan’ın en kadim ve kutsal yazıtlarının özü olan *Vedaların* son bölümü sayılan *Vedanta*’nın merkezinde de aynı soru yer alıyordu: “Ben, kimim?” Bunun yanıtı elbette, “Ben şu gazetede çalışan gazeteciyim, şu kitabın yazarıyım, şu hastalığa yakalanmış hastayım,” değildi. Bu nedenle -biçimsel olsa bile- artık bir zamanlar olduğum kişi olmak, özel adımla çağrılmak, bir geçmişe sahip olmak istemiyordum. En basit haliyle “*Anam*” yani “Adsız” olacaktım. Yeni bir ben oluşturmaya harcanmış bir hayatı sonlandırmak için bundan uygun bir ad olamazdı!

İnsanın alıştığı kişi olmaktan çıkması çok tuhaf bir duygudur;

kimliğini özümsemesi, kendini tanımlaması, sıradan bile olsa, karşılaştığı kişilerle yeni ilişkiler kurabilmesi için bir zamanlar olduğu gibi, o olduğu kişinin, yapmış olduklarının, doğum yerinin, tanıdığı kişilerin hiçbir önemi kalmamıştır artık. Bu, denemeye değer bir alıştırmadır. Belki tatillerde uygulanabilir!

Böylece, adım adım, yavaş yavaş, her seferinde kendime ve başıma gelenlere gülümseyerek, dünyanın en iyi hastanelerinden birinde şifa arayan beden-ben'den, beden-ben ve arkasında var olduğunu sandığım her şeyin tedavisine geçmek için, bir aşramda Hinduizm'in klasiklerini öğrenmeye, yere oturarak, çelik bir tasta ellerimle yemek yemeye başladım. Üstelik yediklerim, New York'ta özenle seçtiğim diyet yemekleri değil, manastırlarda bulunanlar, özellikle de haşlanmış nohuttu.

Paris'e uğradığım zaman ziyaretine gittiğim bir arkadaşım bana şunu sordu: "O halde söyle bakalım; Tanrı ile konuştun mu?"

Onu yanıtlamış olmak için, "Konuşabilmek için onunla karşılaşmalıydım," dedim. Büyük bir olasılıkla o da, uzun süre Hindistan'da yaşadığım için kendimi herhangi bir biçimde yitirmiş olduğumu düşünüyordu. Hiç de öyle olmamıştı. Ben ne Hindu, ne Budist, ne de bir gurunun müridi oldum. Evet, Floransa'da bulunan San Miniato al Monte gibi inanç duygusu yüklü güzel bir kilisenin sessizliğinde oturmanın zevkini yeniden keşfettim ama, ailemde öğrendiğim dine de bir geri dönüş yapmadım.

Pek çok kişi gibi ben de fazla bir önyargı üretmeden, yeni ya da gülünç olandan korkmadan arayış içine girerim. Acaba araya araya, kanserim için en mükemmel tedaviyi buldum mu? Elbette hayır, ama en azından artık, böyle bir tedavinin olmadığından eminim, çünkü hiçbir konuda kestirme yol yoktur; elbette sağlık, mutluluk ve bilgelik konusunda da durum kesinlikle aynıdır. Bunların hiçbiri anlık ve el altında değildir; herkes kendi yöntemleri ile aramalı, kendi yürüyüşünü yapmalıdır zira aynı yerler ve olaylar, her ziyaretçiye göre farklı anlamlar barındırır. Bi-

risi için ilaç olan, diğzerinin işine yaramayabilir hattâ zehir etkisi bile yapabilir, bu durum özellikle, insanların bilimden uzaklaşp günümüzde pek sık rastlanan şarlatanlar, çıkarcılar ve alternatif “tedavilerden” çare beledikleri zaman ortaya çıkar.

Pek çok yolculuktan sonra, tekrar başlangıç noktama mı dönüm? Sadece bilime ve mantıklı olana mı inanıyorum? Sorunlarla yüzleşmenin en iyi yolunun Batı’ya özgü olan yol olduğunu mu düşünüyorum? Hayır, hiç de öyle değil. Şimdi, hiçbir şeyin körlemesine reddedilmemesi gerektiğine yürekten inanıyorum, çünkü öngörülmemiş ortamlarda ya da zamanlarda farklı çözüm yollarının bulunabileceğine inanıyorum. Mucizeler var mı? Elbette var ama bence herkes kendi mucizesinin yaratıcısı olmalı, özellikle inandığım şey, bizim, dünya ve kendimiz hakkındaki bilgilerimizin, hâlâ inanılmaz derecede sınırlı olduğu ve görüngülerin, olayların arkasında bizden kaçan bir gerçekliğin bulunduğudur; çünkü bu gerçeklik, bizim duygularımızın, bilimimizin ve sözde mantığımızın kriterlerinden oluşmuş ağ tarafından yakalanamaz.

Kuşkusuz ki Batı dünyası bedeni tanımada çok büyük aşamalar kaydetmiştir; tıbbımızın kökünde anatominin yatıyor olması beni her zaman çok şaşırtmıştır çünkü bu bilim dalının temelinde kadavraların kesilmesi yatar ve hayatın sırrına ölüleri inceleyerek varılmasına akıl sır erdiremem. Öte yandan Batı dünyası bedeninin içinde ve ötesinde yer alan, onu ayakta tutan, onu bütün öteki hayat biçimleri ile ilintiye sokan ve doğanın bir parçası yapan o görülemeyen, ölçülemeyen, tartılamayan kısmı konusunda hiçbir gelişme göstermediği gibi, tam tersine geriye gitmiştir. Psikanaliz ve psikoloji hâlâ sadece o görülemeyenin yüzeyinde ilerleyen bilimlerdir ve sanki başka hiçbir bilimin -sadece bilim oldukları için- asla yüz yüze gelemeyeceği bu büyük gizem karşısında utanç duyuyor gibidirler.

Bu nedenle tıbbî araştırmanın giderek daha ince ayrıntıya inmekten, küçükten hep daha küçük olanı aramaktan başka bir

çıkar yolu yoktur. Peki, bilimsel olma koşulu olmayan bir başka araştırmamanın tam ters yöne yani küçükten büyüğe gitmesi gerekmez mi?

Belki de ben bilinçaltımda kendi sorunumu o çıldırmış hücreden başka bir boyutta görmek istediğim ve belki de DNA'mdaki bir şifrenin düğmesinin bozulmasından daha başka çözüm peşinde koştuğum için kendimi Himalaya Dağları'nda, duvarları balçıktan yapılmış küçücük bir kulübede buldum. Ve orada, yüreğimi hiç bu kadar hafif hissetmediğim o yerde, arzulardan, hırslardan arınmış, sonsuz bir huzur yüklenmişken; yeni bin yılın ilk güneşinin doğuşunu sanki Yaradılış'ın ilk güneş doğuşuymuş gibi izledim; dünyanın en yüksek dorukları kozmik bir karanlıktan sıyrılıyorlar, sonsuzluğa doğumun ve ölümün umudunu yeniden verebilmek için pespembeye boyanıyorlardı. Tanrıları hiç bu kadar yakınımda hissetmemiştim.

Haftalar boyunca kimi zaman ilkyaz güneşinin altında, kimi zaman yüksekliği kapımın önünde bir metreyi bulan karın arkasında, pırnallar ve zakkumlar dev buz heykellere dönüştüklerinde, seksen yaşını aşmış bilge bir Hintlinin konuğu oldum. Ömrünce hayatın anlamı üzerine düşünmekten başka hiçbir şey yapmamış olan bu bilge adam, zamanının bütün büyük öğretmenleriyle tanıştıktan sonra orada yalnız başına yaşamaya başlamıştı, çünkü gerçek ve yüce öğretmenin herkesin kendi içinde bulunan olduğunu anlamıştı. Geceleri, sessizlik sanki gümbürdeyecekmiş gibi yoğunlaştığında yatağından kalkıyor, bir mum yakıyor ve önünde oturuyordu birkaç saat boyunca. Ne yapmak için mi?

“Kendim olmayı aramak için,” diye yanıtlamıştı beni. “Ezgiyi duyabilmek için.”

Arada sırada, ormanda bir gece, bekçi köpeğini yemiş olan leoparın izleri peşinde yaptığı akşamüstü gezintisinden sonra benim tahta merdivenlerimi tırmanırdı; gaz ocağımda yakında-

ki pınardan aldığım suyu ısıtır, her zaman yanımda taşıdığım iki fincandan biri ile Çin çayı ikram ederdim ona.

“Evrenin bütün güçleri, görünenler ve görünmeyenler, somut ve soyut, eril ve dişil, pozitif ve negatif olan bütün güçleri bizim şu anda şu ocağın ateşi karşısında oturup çay içmemizi sağladılar,” diyor, sonra benim için başlı başına bir neşe kaynağı olan kahkahasını atıyordu. Ve buradan sözü Plotinos ya da Boezio’ya, *Upanişad*’lara, *Bhagavad Gita*’dan, William Blake’den ya da sufi bir mistikten alınmış bir dizeye; sanat ya da müzik konusunda yürüttüğü o pek kişisel görüşüne getiriyor ya da “ilk günahı” ile ilişkin bir günah çıkarmada bulunuyordu. Onun günahı, “var olmaya” her zaman “yapmak”tan daha çok önem vermiş olmasıydı.

“Peki ya ezgi?” diye sordum bir gün.

“Kolay değildir,” dedi. “Hazırlanmak gerekir ve hazır olduğunda bazen işitebilirsin. Bu içimizdeki hayatın, bütün hayatları ayakta tutan hayatın, her şeyin kendine ait bir yeri olduğu hayatın, her şeyin bütünleşmiş olduğu hayatın ezgisidir; iyiliğin ve kötülüğün, sağlık ve hastalığın, doğum ve ölümün yer almadığı o içsel hayatın ezgisi.”

Günler gelip geçerken, daima orada olan ve büyük durağanlığın simgesi olduğu halde bu dünyadaki her şey gibi hiç durmadan değişen ve başkalaşan dağları, rastlantı sonucu tanıdığım o yaşlı ve güzel ruhu duyarak yalnız başıma seyrederken, Bologna Hastanesi’nde başlamış olan o uzun ve ıstıraplı yolculuğumun artık sona erdiğini hissettim.

Bu öyküyü anlatmak istedim; çünkü şimdi bu deneyimle karşı karşıya kalan bir kişi için bu deneyimde hayli yol kat etmiş birinin deneyimlerinin ne kadar cesaret verici olduğunu biliyorum; kaldı ki iyice düşününce, bir süre sonra yolculuğum artık kanserim için değil herkesin ortak hastalığı olanın yani “ölümlülüğün” devasını aramaya dönüştü.

Ama gerçekten o da bir “hastalık” mı? Korkulacak bir şey,

uzak durmak gereken kötü bir şey mi? Belki de değildir.

Bir gün ormanda dolaşırken yaşlı dostum bana, “Hepimiz ölümsüz olsaydık ve sonsuza dek burada kalsaydık, bizlerden yüzyıllar önce burada yaşayanlar da bizlerle birlikte olacağına göre, düşünsene dünya ne kalabalık bir yer olurdu!” dedi. “Önemli olan hayatın ve ölümün aynı şeyin iki ayrı görünüşü olduğunu anlayabilmektir.”

Doğarken hepimizin başladığı yolculuğun gerçek hedefi belki de bu noktaya varmaktır. Benim de yönü dışında -bundan artık eminim- hakkında pek fazla bilgi sahibi olmadığım bu yol; insanı dışarıdan içeriye, küçükten daima daha büyük olana doğru götürüyor.

Bundan sonra okuyacağınız sayfalar benim belirsizliğe atılmış adımlarımın öyküsüdür.